

La destrucció dels ponts

Per dificultar l'avenç de l'enemic, soldats sapadors republicans van destruir ponts i causar destrosses a carreteres i vies fèrries. Alguns hi van perdre la vida. El seu treball va evitar que milers de refugiats i una bona part de l'exèrcit republicà fossin capturats. El 24 de gener de 1939, cap a les dues de la matinada, la gran massa de les tropes republicanes en retirada passà per Manresa. Quan els últims combatents van haver-la abandonada, membres del cos d'enginyers van fer volar la majoria dels ponts. La detonació fou eixordadora. Moltes cases van trontollar i es van trencar els vidres dels edificis propers, inclosos els vitralls de la Seu. Les explosions destruïren el Pont Vell, la passarel·la de l'estació, el pont de Can Poc Oli, el pont del ferrocarril, el Pont Fumat, el pont de la riera de Rajadell i el del Cementiri. Al pont de Sant Francesc la dinamita només va fer malbé una arcada. El pont de ferro no fou destruït per la proximitat de les cases. La majoria de manresans, resguardats als refugis o en amagatalls, no sabien què havia passat. Hores després, l'exèrcit rebel entrava victoriós.

Les tres esglésies de la Guia

Manresa ha tingut fins a tres esglésies

sota l'advocació de la Mare de Déu de la Guia. La primera fou construïda entre els segles XV i XVI, a tocar del riu, al peu del Pont Vell, prop del camí de Santa Caterina. Amb una creu de terme, fou lloc de pregària de viatgers i caminants. El 1522 va ser el primer element que trobà Ignasi de Loiola quan entrà a la ciutat. Al primer terç del s XIX, al costat de l'antiga capella se'n construí una de nova. El 1856 l'església vella i una part de la nova van ser enderrocades a causa de les obres d'explanació del ferrocarril. Se'n bastí una de nova, que aprofitava els fonaments i les parts conservades del nou temple. Aquesta segona va ser enderrocada el 1921, a causa de l'ampliació de l'Estació del Nord i la construcció d'una nova via. L'actual temple s'inaugurà el 1922. El 1941 va ser restaurat. Entre els anys 40 i 50, al seu redós es va construir el barri de la Guia, per al personal ferroviari.

Més informació:

- "Els bombardeigs franquistes a Manresa (1938-39)" a: www.memoria.cat/bombardeigs
- "La retirada de les forces republicanes de la ciutat de Manresa (gener del 1939)" a: www.memoria.cat/franquisme
- "Quadern de soldats republicans encarregats de destruir els ponts durant la retirada" a: www.memoria.cat/quaderndestruccioponts1939

ORGANITZAT PER: Ajuntament de Manresa, Associació Memòria i Història de Manresa i Fundació Turisme i Fires de Manresa

AMB LA COL·LABORACIÓ DE: Arxiu Comarcal del Bages, RENFE-ADIF i La Seu de Manresa

TEXT: Josep Alert, Joaquim Aloy i Pere Gasol

FOTOGRAFIA DE PORTADA: 24/1/1939. La passarel·la que hi havia davant l'Estació del Nord, derruïda pels explosius dels sapadors republicans, per endarrerir l'arribada de les tropes franquistes. En primer terme, l'edifici del bar La Reforma. Arxiu Comarcal del Bages. Arxiu de Llorenç Gamisans i Vilaplana (fotografies de Llorenç Gamisans i Miquel Ausió).

VISITES A LA MANRESA DESCONEGUDA

Festa Major 2019

L'ESTACIÓ DEL NORD I ELS PONTS SOBRE EL CARDENER

Objectius militars durant la Guerra Civil

L'ESTACIÓ DEL NORD I ELS PONTS SOBRE EL CARDENER

Objectius militars durant la Guerra Civil

Manresa, sota les bombes

La Guerra Civil Espanyola (1936-1939) va ser el primer conflicte armat en què l'aviació fou utilitzada per bombardejar, de manera massiva i sistemàtica, població civil indefensa. Es trencava així l'esquema tradicional de la guerra, en què la rereguarda restava al marge de les destruccions causades pels combats. Els bombardeigs van ser una mostra de la superioritat aèria del bàndol franquista, que no tan sols comptava amb la seva pròpia aviació, sinó també amb les aviacions de la Itàlia feixista i de l'Alemanya nazi, que van utilitzar el territori espanyol com a banc de proves per a la II Guerra Mundial (1939-1945). Aquests bombardeigs tenien sobretot dos objectius. D'una banda, destruir la capacitat productiva de l'enemic, tallant els subministraments que procedien de la rereguarda. De l'altra, provocar el terror psicològic, per desmoralitzar la població i escampar el derrotisme. Malgrat tot, els bombardeigs van desvetllar una reacció

sense precedents.

En són una mostra els més de dos mil

refugis antiaeris construïts arreu de Catalunya.

A Manresa, els esforços van recaure sobretot en la Junta de Defensa Passiva de la Població Civil, formada per diferents entitats i col·lectius, i amb la implicació de les autoritats locals. La Junta va fer instal·lar sirenes, va establir punts d'ob-

servació i fins i tot va fer fabricar màscares antigàs. També va dictar mesures preventives, però el seu principal esforç va ser la construcció i habilitació d'una desena de refugis. Davant la passivitat de la població, es va veure forçada a contractar mà d'obra per construir uns refugis que moltes persones creien innecessaris. Entre aquests destaquen els de Puigterrà (o del Castell), l'antic parc de bombers (actual plaça d'Europa), la plaça de Sant Domènec, el Grup Escolar Renaixença, les estacions de Manresa Alta i de la RENFE (Estació del Nord), el túnel dels Ferrocarrils Catalans, la Fàbrica Nova, la Pirelli i la Florinda. Segons els càlculs, podien aixoplugar més de nou mil persones.

El refugi de la RENFE, situat al turó de darrere l'estació, consta de tres entrades que segurament estaven connectades. La part que se'n conserva és formada per una successió de passadissos que fan ziga-zagues, coberts amb volta de canó, amb una longitud d'uns 44 m.

Malgrat l'opinió d'aquells que no creien en el risc de bombardeig, la ciutat va ser atacada des de l'aire dues vegades en menys d'un mes. El primer bombardeig, el 21 de desembre de 1938, va deixar caure un centenar de bombes, que van causar un mínim de 33 morts i nombrosos danys materials, amb destruccions

Galeria del refugi antiaeri de la Renfe l'any 2019
(Ajuntament de Manresa)

que van afectar el sector dels Dolors i de la Font dels Capellans, el nucli antic i la zona compresa entre la carretera del Pont de Vilomara i les Escodines. Després d'aquest primer atac -que va tenir un efecte devastador sobre la moral de la població-, Manresa va tornar a ser bombardejada el 19 de gener de 1939, amb un balanç de dos morts. Cinc dies després, les tropes franquistes entraven a la ciutat.

Estacions i vies fèrries, objectius dels bombardeigs

Les estacions de ferrocarril, les vies fèrries, els ponts, les carreteres i els nusos de comunicacions eren objectius dels

bombardeigs. Els aviadors franquistes tenien plànols i croquis de Manresa i comarca on hi havia, entre altres objectius (casernes, indústries de guerra, centrals elèctriques...), els ponts i les estacions de ferrocarril. En el bombardeig del 21 de desembre una bomba va caure més amunt de l'estació del carrilet, però no va esclatar. També caigueren bombes a prop de l'Estació del Nord, no gaire lluny de la giratòria de les vies.

El 19 de gener els voltants de l'Estació del Nord foren bombardejats i Manresa Alta metrallada. Deu avions van atacar la línia de l'Estació del Nord. L'acció va afectar sobretot cases i terrenys del voltant i algunes persones. Els avions van remuntar el riu seguint la via fèrria, bombardejada entre la mina dels Comtals i la de Sant Pau. La via fou atacada al voltant de Can Poc Oli, on la riera de Rajadell desguassa al Cardener. També bombardejaren el camí de Santa Caterina, seguint les línies d'alta tensió. Tres bombes esclataren prop de la Catalana, en direcció a la centraleta que hi havia a l'altra banda de la carretera d'Igualada. Manresa també rebé almenys dos metrallaments. El 19 de gener, avions Heinkel 112 de fabricació alemanya atacaren Manresa Alta, on un tren militar resultà malmès. Els soldats que s'hi trobaven s'hagueren d'amagar pels camps dels voltants. L'altre metrallament, del qual no podem precisar la data, també afectà el carrilet a l'altura de la Font dels Capellans.